

של חסד, שע"י שנעשו בהם האותות והמופתים נשבר כח הרע והטומאה, ובשביל זה היה כל שידוד המערכות והיד החזקה והמורא הגדול להביא את הבריאה לתכליתה ותיקונה.

היו עונש למצרים, אלא בכדי שתעבור רוח הטומאה מן הארץ ותבא הבריאה לתכליתה. ולכן גם בכל פרשת המכות מוזכר תמיד שם הוי"ה שמורה על חסד, ולכאורה היה לו להזכיר שם אלקים כיון שנעשו בהם דינים, אלא שבאמת הכל היה ענין

בזכות אמונה נגאלו אבותינו

שערי טומאה, ורק בזכות האמונה דייקא נגאלו, כי זה היה הדבר היחיד שהיה להם באותו הזמן. תכלית הבריאה היא כידוע לבלתי ידח ממנו נדח, וכאשר ראה הקב"ה שישראל הם בהתעבות המדות ואין בהם שום מדה נכונה בזכותה יוכלו להגאל ממצרים, ורק מדה טובה אחת מצא בהם, כח האמונה המושרש בהם מאבותיהם, הרי בגודל אהבתו אותם לבל ידח ממנו נדח עמד וגאלם בזכות בהירות האמונה שהיתה להם. וכת זה נתן אמנם הקב"ה לכל יהודי לבל ידח ממנו נדח, שבאיזה מצב שהוא נמצא בכל העינים שידע אינש בנפשיה, יכול הוא להגאל בכח האמונה אפילו ממצרים, שבזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל, וככל שהוא עמל לזכך ולהאיר את האמונה כן תהיה גאולתו. וכמאמר מרן הס"ק מלכו"בין זי"ע על מאחז"ל (שבת לא.) תחלת דינו של אדם שואלין אותו נשאת ונתת באמונה, היינו האם עסקת באמונה להגדיל ולחזק את בהירות האמונה כדרך שאדם נושא ונותן בעסקיו, המשקיע ראשו ורובו איך להגדיל ולהרחיב אותם, על זה האופן צריך לישא וליתן באמונה.

וזה ראש דבר ה' בעשרת הדברות, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שכתב הרמב"ם שזו מצות האמנת השם. וביארנו שציווי זה כולל ב' חלקי אמונה, אנכי ה', האמונה שהקב"ה הוא הבורא ומנהיג את כל העולמות והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואלקיך, חלק האמונה שיהודי מחוייב להאמין שהקב"ה הוא האלקים שלו,

חז"ל אמרו (יל"ש הושע תקי"ט) בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל. י"ל הל' זכות מלשון זוך ובהירות, בזכות האמונה הזכה והבהירה שהיתה להם נגאלו אבותינו ממצרים. וכמו שמביא הרה"ק בעל תולדות י"י (כתונת פסים, שמ"ג) את דברי הרמב"ם שאילו היה לישראל כיום את האמונה הבהירה שהיתה לאבותינו בדור המדבר היה יורד מן מהשמים ויוצאים מים מן הסלע. שיש ללמוד מזה את שגב המדרגה של אמונה שהיתה לדור דעה של יוצאי מצרים, ועליה נאמר בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל.

והענין בזה דהנה כתב מרן הס"ק מסלונים זי"ע בבאר אברהם (פר' וארא), שכאשר עמדו ישראל לצאת ממצרים היו בהתעבות המדות מאד, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה ונתגשמו ביותר, ובמצבם אז לא היתה שייכת אצלם העבודה של זיכרון המדות. וע"פ דבה"ק מבואר שאמנם לא היו יכולים להגאל ע"י שום מדה אחרת כי אם בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים, מחמת דכת האמונה נמצא תמיד בישראל ומושרש בנפשותם, שהם נקראים מאמינים בני מאמינים שהאמונה נטועה ביהודי לעד מכחו של אברהם אבינו, וכל אימת שיהודי עמל ומתיגע באמונה הוא משיג בה גילויים גדולים, ולכן דוקא בזכות אמונה נגאלו אבותינו. בזמן שבוחר הקב"ה בישראל להיות עם הנבחר הרי היו נתונים במצב השפל ביותר, והתואר של חיבה בני בכורי ישראל נאמר להם בהיותם עוד משוקעים במ"ט

הכל לטובתו ומשליך יהבו על ה' בכל אופן שמתנהג עמו אם בטוב ואם חלילה להיפך מתוך אמונה ואימון שהכל לטובתו. ונמצא שכח האמונה מרומם יהודי ומביאו לאהבת ה' ודביקות בה'. ואיתא בספה"ק שתכלית כל התורה ותרי"ג מצוות היא אהבת ה' ודביקות בה', וכל מצוה ענינה שעל ידה יהודי מתקרב לאהבה את ה' ולדבקה בו, ובמיוחד כח האמונה הנטוע בגשמתו של יהודי, על ידו משיג תכלית אהבת ה' ודביקות בה'. האמונה היא הנשמה של כל תרי"ג מצוות, וכל מצוה שיהודי מקיים נערכת לפי מדת האמונה שמשקיע בקיומה שהיא הנשמה המחיה את המצוה. כאשר יהודי מניח תפילין ככל שיש לו אמונה בהירה שזה רצון ה' הר"ז מצוה אחרת לגמרי, וכך בכל מצוה שיהודי מקיים כפי מדת האמונה שמשקיע בקיום המצוה כן גדולה יותר נשמת המצוה. כח האמונה הוא הכח המיוחד שהשאיר הקב"ה מורשה מאבותינו, שיהודי העובד להשיג בהירות האמונה רואה בזה הצלחה מיוחדת.

וזהו שאמרו חז"ל השבת מביאה גאולה לעולם, כי ענין הש"ק הוא אמונה בכורא העולם המביאו לאהבת ה' ודביקות בה', וע"כ השבת מביא גאולה לעולם, כי גאולה פירושה ששבים ומתקרבים להשי"ת, וע"י אמונה והאהבה והדביקות של ש"ק מתקרב יהודי להשי"ת, וע"כ אחז"ל כל השומר שבת כהלכתה אפילו עבד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, השומר שבת כהלכתה היינו שיודע שעיקר השבת הוא אמונה ואהבת ה' ודביקות בה' ומקיימה כחלפתה מוחלין לו אפילו עבד ע"ז כדור אנוש, שחטא ע"ז הוא החמור ביותר אבל בכח השבת יכול להיחלץ מכל רע.

והנה האר"י הק' כתב עה"פ כי גר יהיה זרעך, שכל הגלות והגירות הם מחמת הפגמים הידועים פגמי זרעך. וכיון שגורמי הגלות הם פגמי ברי"ק הרי הגאולה צריך שתהיה תלויה בתיקון הפגמים, ואיך זה מתישב שבזכות אמונה נגאלו. אכן ממדרגות בהירות האמונה הוא כמו שכתב הרמ"א בריש השו"ע, כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וכו'. הכח הזה של אמונה שיהודי מרגיש

שבנים אתם לה' אלקיכם, והלכה כר"מ שבין כך ובין כך קרויים בנים, שאפילו במצב השפל ביותר נקראים ישראל בנים למקום. וכמו שאחז"ל (עירובין יג:): שרבי מאיר נקרא כן ע"ש שמאיר עיני חכמים בהלכה, והיינו בהלכה זו שבין כך ובין כך נקראים בנים. ואם כי בכ"מ ר"מ ורבי יהודה הלכה כר"מ, בזה הלכה כמותו שבין כך ובין כך קרויין בנים כמו שפסק הרשב"א בתשובותיו (ח"א רמ"ב), כי אהבת ה' לישראל היא ללא שום תנאים ובל ידח ממנו נדח. וזהו אומרו אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שהקשו בזה מדוע לא אמר אשר בראתי את העולם, אלא הפי' כאמור שבכח האמונה הוצאתיך מארץ מצרים, שהייתם אז במצב השפל ביותר משוקעים במ"ט שערי טומאה ובהתעבות המדות ואוציא אתכם משם בכח האמונה, כי יהודי לעולם אינו אבוד, שהקב"ה אינו מניח ליהודי ללכת לאיבוד, וביציאת מצרים כשלא היה להם מאומה הוציאם הקב"ה משם בכח האמונה שהיתה בהם, לבל ידח ממנו נדח. וזהו אומרו אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שאפילו מארץ מצרים הוצאתיך בכח האמונה. כח האמונה עומדת ליהודי לעד ממנה יכול להתחיל לגדול ולפרוח אפילו אחר שכבר נתגשם כולו. ובזכות אמונה עתידים להגאל כל אחד מהגלויות שלו, בהיותו נתון בגלות בידי היצה"ר ואינו שולט על עצמו כלל, ועד שדומה כי אבוד כבר לגמרי ושוב אינו בעלים על עצמו, גם אז נתן לנו הקב"ה את כח האמונה שע"י יכולים להיחלץ אפילו משאול תחתית.

והבי' במה באמת גדול כל כך כח האמונה, וכמאמר רבוה"ק דמה שצדיק אחד גדול מתבירו אינו מפני שמקיים יותר מצוות ומעשים טובים אלא דאמונתו בהירה יותר, משום שהאמונה במדרגות הגבוהות לעילא ולעילא מתקשרת עם המדרגות של אהבת ה' ודביקות בה', וכמד"א בפרי הארץ (פר' לך) שאמונה הוא דביקות, וכמ"ש ביסוה"ע מכתב כ"ד, וז"ל האמונה היא כח כלול מכל מדות טובות וכו'. ולפי גדול חיזוק האמונה כך תגדל בו האהבה הדביקות וטהרת המחשבה עכ"ל. ובאמונה נכלל גם לשון אימון, שיש לו אימון בהשי"ת שמנהיג את

שאו נהיו העם הנבחר וזכו למעמד הגדול של קבלת התורה. ובכלל למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, שנאמר בלשון יחיד, שכל יחיד ויחיד לפי ערכו מצווה לזכור שעליו לצאת ממצרים, והדרך היא בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל. וכל ימי חייך אלו הלילות, יש לילות כפשוטם שהם זמן חשכות, ויש בחי' לילות בזמנים הקשים כשיש נסיונות גם באמונה שצריך או להתחזק מאד באמונה. ובזכות אמונה עתידין להגאל בפרט ובכלל.

שהקב"ה עומד עליו ורואה בכל מעשיו מביא לתיקון הגדול ביותר לפגמים אלו, ובזכות אמונה נגאלו אפי' ממצרים ערות הארץ, שהיא מביאה לתיקון הפגמים הגורמים לגלות.

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים הוא הדיבור הראשון, כי בעת שהיו צריכים לצאת ממצרים היו ישראל במצב הגרוע ביותר, מגושמים ומשוקעים במ"ט שערי טומאה עד שעוד רגע קט היו אובדים לגמרי בטומאת מצרים, ואז הראה הקב"ה גילויים כאלו שלא היו כמותם מיום בריאת העולם,

אין ישראל נגאלין אלא בזכות השבת

א.

והנה ע"פ הכלל שהגאולה נבנית מתוך עומק הגלות, הרי מתוך הבנת מה היו הענינים העיקריים של הגלות, יתבאר מהות הגאולה ואיך השבת מביאה גאולה לעולם. והנה עצם הגלות היא הסתלקות הדעת, כמ"ד גלה עמי מבלי דעת, שענין הגלות תלוי במח הדעת כמו דאיתא בספ"ק. והענינים הגורמים לגלות, המה הפגמים בעניני קדושה ובעניני אמונה הפוגמים את מח הדעת. כמ"ש מהאר"י הק' עה"פ כי גר יהיה זרעך, שהגלות הוא מחמת פגם זרעך, הפגמים הידועים בעניני קדושה ובתולדות יעקב יוסף (סוף פ' וישלח) אי' בשם הבעש"ט הק' שגלות מצרים היתה מחמת שחטר להם הדעת לידע שיש בורא א' המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, והיינו חסרון בהירות הדעת באמונה שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וזה גם כל סדר גאולת מצרים, שהכל היה למען תתגלה בהירות האמונה, שידעו הכל שיש השגחה עליונה שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, כמו שנאמר בעשרת המכות וידעו מצרים כי אני ה', הרי שהפגם היה באמונה והמכות נועדו לגלות את בהירות האמונה. בתחילה אמר פרעה מי ה', לא ידעתי את ה', והתשובה על זה היתה בעשרת המכות שעל ידם ידעו מצרים כי אני ה', שאפילו אלו השקועים

איתא במדרש (שמו"ר א, כח) עה"פ וירא בסבלותם, ראה משה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מגיח להם יום אחד בשבוע הם מתים. אמר לו לך ועשה להם כמו שתאמר. הלך משה ותקן להם את יום השבת לגנות. עוד איתא במדרש להלן (ה, יח) עה"פ תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר, שהיו בידם מגילות שהיו משתעשעין בהן משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלן, לפי שהיו נוחין בשבת. א"ל פרעה תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר, אל יהיו משתעשעין ואל יהיו נפשין ביום השבת. היינו מכיון שראה פרעה שיש להם את יום השבת בו הם מתחזקים במגילות שבידם שהקב"ה יגאלם, אמר תכבד העבודה על האנשים, שיעבדו גם בשבת, ואל ישעו שלא ישתעשעו. ונמצא שהאתחלתא דגאולה של בני ישראל היתה שמשרע"ה גואלן תקן להם את השבת, שהיא היתה הקוסטא דחיותא שלהם ובכחה התחזקו. וכן אחז"ל (ויק"ר ג, א) אין ישראל נגאלין אלא בזכות השבת, והרי שהשבת מביאה גאולה לעולם.